Pimeää verkkoa tutkimassa

10.3.2022

Pimeä verkko eli dark web on anonyymi, erillisellä selaimella käytettävä verkko. Sitä kutsutaan usein myös Tor-verkoksi, koska pimeän verkon sisältöjä käytetään usein Tor-selaimella. Pimeä verkko on alun perin kehitetty demokratian vahvistamiseksi: sen avulla voivat esimerkiksi rajoitetun sananvapauden maissa asuvat henkilöt esittää vapaasti mielipiteitään.

Vapaudella on kuitenkin kääntöpuolensa. Pimeää verkkoa käytetään yhä enemmän rikolliseen toimintaan. Suomessa ennen muuta huumekauppa on keskittynyt sinne. Lisäksi pimeässä verkossa liikkuu esimerkiksi lapsipornoa ja poliittiset ääriryhmät kommunikoivat siellä.

Pimeä verkko tutkimukset kohteena

Pimeään verkkoon kohdistunutta tutkimusta on tehty kymmenisen vuotta. iso osa siitä on kohdistunut verkon teknologiaan ja juridisiin kysymyksiin. Viime vuosina mielenkiinto on kohdistunut yhä voimakkaammin pimeän verkon huumekauppaan eri näkökulmista.

Sisällöistä ja anonymiteetistä johtuen pimeän verkon tutkimukseen liittyy eräitä erityispiirteitä, jotka tutkimuksessa on huomioitava. Vaikka keskustelut ja muut sisällöt ovat anonyymejä, luottamuksella on iso merkitys tutkimuksen näkökulmasta.

Monilla pimeän verkon palstoilla julkaistaan jopa hyvinkin tarkkoja ja ihmisiä yksilöiviä tietoja. Esimerkiksi huumekaupoissa petoksia tehneiden henkilöiden tunnusmerkkejä, ajoneuvojen rekisteritunnuksia ynnä muita henkilötietoja julkaistaan eräillä foorumeilla. Keskusteluissa käytetään usein anonyymiä Wickr-pikaviestintä ja se on myös yksilöivä tieto. Esimerkiksi keskusteluista otetuissa esimerkeissä Wickr-nimimerkkien julkaiseminen ei ole välttämätöntä, koska se yhdistää nimimerkin mahdollisesti kriminalisoituun tekoon.

Pimeän verkon sisällöt saattavat jopa järkyttää niiden katsojaa. Vaikka Tor-verkossa on vastenmielistä ja laitonta sisältöä, on syytä muistaa, että siellä julkaistaan myös täysin asiallista materiaalia. Tutkijan on kuitenkin hyvä valmistautua monenlaisten sisältöjen kohtaamiseen. Ajatus siitä, että pimeä verkko olisi pelkkä rikollisuuden tyyssija, on virheellinen.

Tutkimus auttaa ymmärtämään ilmiötä

Pimeän verkon sisältöjä käsittelevä tutkimus on merkittävää ennen muuta sen ilmiöiden ymmärtämiseksi. Tutkimus auttaa myös ymmärtämään yhtä verkkokulttuurin muotoa ja ennaltaehkäisemään siihen liittyviä lieveilmiöitä.

Vertaistukeen perustuva huumevierotus on yksi esimerkki pimeän verkon positiivisesta käytöstä. Koska osa huumeista eroon pyrkivistä henkilöistä haluaa keskustella samojen kysymysten kanssa painivien henkilöiden kanssa ja kuunnella heidän näkemyksiään, tarjoavat pimeän verkon alustat siihen turvallisen mahdollisuuden.

Ongelmista ei välttämättä uskalleta ja haluta puhua avoimen verkon foorumeilla.

Pimeän verkon keskustelukulttuuri poikkeaa jossain määrin avoimen verkon keskusteluista. Uskallus sanoa asioita anonyymisti, arkaluontoisten ajatusten ja sisältöjen jakaminen sekä osin laiton materiaali ovat eräitä eroavaisuuksia. Pimeää verkkoa voisikin pitää eräänlaisena internetin syrjäisenä kujana, jolla on paljon kävijöitä siinä missä avoin netti on tiedon ja viihteen valtatie.

Ari Haasio

Kirjallisuutta:

Haasio, A., Harviainen J. T., Ylinen, A. & Oksanen, A. (2022) Huumevieroitukseen ja terveyteen liittyvät kysymykset Tor-verkossa. Janus 1/2022. [hyväksytty julkaistavaksi].

Haasio, A., Harviainen, J. T., & Savolainen, R. (2020). Information needs of drug users on a local dark Web marketplace. *Information Processing & Management*, *57*(2), 102080. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0306457319300469

Harviainen, J. T., Haasio, A., & Hämäläinen, L. (2020, January). Drug traders on a local dark web marketplace. In *Proceedings of the 23rd International Conference on Academic Mindtrek*. pp. 20-26. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0306457319300469

Harviainen, J. T., Haasio, A., Ruokolainen, T., Hassan, L., Siuda, P., & Hamari, J. (2021). Information protection in dark web drug markets research. Proceedings of the 54th Hawaii International Conference on System Sciences 2021. https://hdl.handle.net/10125/71184